ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Қ. Қ. Мәдібай

КӨРКЕМДІК КЕҢІСТІГІ

Оқу құралы

Алматы
«Қазақ университеті»
2014

ӘОЖ 821.512.122.0(075.8)
КБЖ 83.3(5Қаз)я73
М 35

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің Ғылыми кеңесі шешімімен ұсынылған

Оқу құралы «ГФ 1957 Абай-Шәкәрім шығармашылығын зерттеудің жаңа ғылыми бағыттарын негіздеу мәселелері» ғылыми жоба қаржысына шығарылды

Пікір жазған
филология ғылымдарының докторы, профессор **Ж. Дәлебаев**

Мәдібай Қ.Қ.
М 35 Әдеби мұраны зерттеу: оқу құралы / Қ.Қ. Мәдібай. – Алматы: Қазақ университеті, 2014. – 215 б.
ISBN 978-601-04-0760-2

Оқу құралында әдеби шығарма, қаламгер мұраты, көркемдеу тәсілдері мәселелері зерделенеді.

Жоғары мектепте қазіргі қазақ әдебиеті курстары бойынша өткізілетін пәндерді оқытуда бакалавриат, магистратура бөлімдерінде пайдалануға болады.

ӘОЖ 821.512.122.0(075.8)
КБЖ 83.3(5Қаз)я73

ISBN 978-601-04-0760-2

© Мәдібай Қ.Қ., 2014
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2014

АЛҒЫ СӨЗ

1968 жылы Абай атындағы Қазақ мемлекеттік педагогика институтының филология факультетіне түсіп, оны 1972 жылы бітірген Қанипаш Қайсақызы Мәдібаева өзі түлеп ұшқан Талдықорған облысы, Алакөл ауданындағы М. Төлебаев атындағы орта мектепте біраз уақыт мұғалім болып істейді. Бірақ Серік Қирабаев сынды білімпаз ұстаздың дәрістерін тыңдаған Қанипаштың әдебиет әлеміне деген құштарлығы арманына қанат байлап, Алматыға келеді. «Ғылым», «Қайнар», «Жазушы» баспаларында, «Жалын» журналында редактор болып қызмет істейді. Қанипаштың әдеби сынға бет бұруы осы кезден басталады. «Қайнар» баспасында бөлім редакторы қызметінде жүргенде баспаға келіп түсіп жатқан қолжазбаларға қорытынды пікірлерді жиі жазады. Әрі оларды ерекше жауапкершілікпен және өз жаны рахаттанатындай құлшыныспен, ойланып-толғанып жазуды әдетке айналдырады. Бірде баспа директоры белгілі журналист Хайдолла Тілемісов қызметкері Қанипашты кабинетіне шақырып алып, оның жазған пікірлерінің жай ғана редакциялық қорытынды емес, әдеби маңызы бар еңбектер екенін айтып, риясыз мақтайды. Тәлімгер-журналист Хайдолла ағаның жақсы сөзіне жаны марқайған жас Қанипаш сол күндерден бастап баспадан жарық көріп жатқан шығармаларға рецензия, сын мақалалар жазуға талпына бастайды. Сол кезеңдегі Қ. Мәдібайдың ең алғашқы сын мақалаларының бірі «Асыл арман аңсандамасын» деп аталады. Мақала «Жалын» журналында жарық көреді (№1, 1985). Сол кездің өлшемімен өзі де жас саналатын Қанипаш былай дейді: «Жас сыншылар ой-арманы, жан-дүниесі өзіне ұқсас замандас талапкерлерден гөрі аузылы жазушылар жайлы жазуға бейім». Қанипашқа бұл жерде ұнамайтыны – олардың «ағаларды жағалау сияқты бақай есебі». «Әдебиетке өмірден келу – қайнаған тіршіліктің шындығын көзбен көріп, көңілмен сезіп, енді соны қайтсем көркемдік шындыққа айналдырып, қайтсем өзгенің көкейіне қондырам дегенді де ұғып-біліп, ізденіп, үйреніп келу бар. Әдебиетке көлденеңнен қосылу – ой айтқан болып, анауда, мынауда жазушы атанып жүр ғой, мен де қара жазу емеспін, ол бітірген оқуды мен де түгестім деген пашша көңілділік бар. Жасыратыны жоқ, соңғы он шақты жыл көлемінде жазушылық дейтін қасиетті өнерді кәсіп деп ұққан «білімді жазушылар» көбейді», – депті. Жас сыншылар мен жас жазушылар туралы осындай пікірлер өрбітеді.

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз ... 3
1. ҚАЗАҚ РОМАНЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ӨРІСІНДЕ ... 15
1.1. Сәкен Сейфуллин. «Тар жол, тайғақ кешу» ... 23
1.2. «Абай жолы» дәуірнамалық романын зерттеудің жаңа бағыттары ... 31
1.3. Зейін Шашкин. «Теміртау», «Доктор Дарханов» романдары ... 50
1.4. Әбдіжәміл Нұрпейісов. «Қан мен тер» ... 58
1.5. Қабдеш Жұмаділов. «Тағдыр» ... 65
1.6. Жұмабай Шаштайұлы. «Аяз би» романы ... 67
1.7. Жолен Кеттебеков. «Балалық шақпен қоштасу» ... 72
2. ШЕБЕРЛІК ШЫҢДАУ. ТОЛЫСУ ӨТКЕЛДЕРІ ... 76
2.1. Ғ. Мүсіреповтің алғашқы әңгімесіндегі көркемдеу ... 76
2.2. Оралхан Бөкей. «Қар қызы» повесі ... 78
2.3. Адамның кейбір сәттері ... 82
2.4. Асыл арман арзандамасын ... 91
2.5. Молдахмет Қаназұлының қаламгерлік ұстанымы ... 100
2.6. Қуаныш Жиенбай. Алғашқы туындылар ... 110
2.7. Тұрлыбек Мәмесейітұлы. «Түсіме тау кіреді» кітабы ... 113
2.8. Роза Мұқанова. «Муза» кітабы ... 116
2.9. Болат Қанатбаев. «Грифондар» повесі ... 120
2.10. Серік Асылбекұлы. Шығармашылық келбеті ... 123
2.11. Студенттер шығармашылығы ... 131
3. ПОЭЗИЯ. ӨЛЕҢ ӨЗЕГІНДЕГІ ӨМІР ... 143
3.1. Әбілда Тәжібаев. «Портреттер» поэмасы ... 143
3.2. Жұмекен Нәжімеденов – азат ойдың ақыны ... 145
3.3. Бақыткерей Ысқақ. «Қайыңды шоқы» кітабы ... 149
3.4. Тәуелсіздік кезең поэзиясы ... 161
4. КӨРКЕМДІК КЕҢІСТІГІ ... 173
4.1. Габриэль Гарсиа Маркес «Ештен кеш жақсы» ... 173
4.2. Сыншылдық ойдың сорабын жоғалтып алған жоқпыз ба? ... 176
4.3. Айтматов шолған қиырлар ... 180
4.4. Шәкерімді тек Абайдың ықпалында жүріп өткен десек қателесеміз ... 187
4.5. Өмір талабы – уақытпен үндестік ... 189
4.6. «Ортаға салар ой көп...» «Жалынның» дөңгелек үстелі ... 195
4.7. Жақсы шығарма жан тазартады ... 207
4.8. Қазіргі драматургия ... 208

Оқу басылымы

Мәдібай Қанипаш Қайсақызы

КӨРКЕМДІК КЕҢІСТІГІ

Оқу құралы

Шығарушы редакторы *Г. Рустембекова*
Компьютерде беттеген және мұқабасын безендірген *Қ. Өмірбекова*

Мұқабаны безендірудегі сурет www.minber.kz сайтынан алынды

ИБ № 7949
Басуға 10.12.2014 жылы қол қойылды. Пішімі 70x100 1/12.
Көлемі 17,91 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс №3218.
Таралымы 100 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің «Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.